

комп'ютерних ігор шляхами використання готових ігрових засобів, записаних на електронних носіях, доступних безкоштовних ресурсів Інтернет серверів або он-лайн сервісів. Проведена експериментальна робота підтвердила розвивальний вплив використання в процесі навчання математики учнів 5-6-х класів дидактичних комп'ютерних ігор, створених на базі ППЗ GRAN і DG, актуальність обраного напрямку дослідження та доцільність його подовження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белянкін Т.І. Математичні тренажери. 5 клас. – [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/1063112/>
2. Белянкін Т.І. Математичні тренажери. 6 клас. – [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/1063112/>
3. Букатов В.М. Педагогические таинства дидактических игр. – 2-е изд., испр. и доп. / В.М. Букатов. – М., 2003. – 152 с.
4. Новик І.М. Проектування навчальних комп'ютерних ігор в освітньому процесі дошкільного навчального закладу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._випуск_4

Анотація

У статті розглядається комп'ютерна дидактична гра як засіб розвивального навчання математики учнів 5-6-х класів.

Ключові слова: комп'ютерна гра, дидактична гра, розвивальне навчання.

Аннотация

В статье рассматривается компьютерная дидактическая игра как средство развивающего обучения математике учащихся 5-6-х классов.

Ключевые слова: компьютерная игра, дидактическая игра, развивающее обучение.

Summary

The computer didactic game as a mean of developing education of mathematics of 5-6 th formes pupils is considered in the article.

Key words: computer game, Didactic game, developing education.

УДК 37.013.42:614.8

М. В. Бутиріна,

кандидат педагогічних наук

А. О. Тютюнник,

студент

(Державний вищий навчальний заклад

“Донбаський державний педагогічний університет”)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО БЕЗПЕЧНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасні вимоги до педагога висвітлено в Законі України “Про освіту”: “Педагогічною діяльністю можуть займатися особи з високими моральними якостями, які мають відповідну освіту, професійно-практичну підготовку, фізичний стан яких дозволяє виконувати службові обов'язки” [2, с. 54].

Якість освіти залежить від повноти та ефективності виконання професійних завдань педагогом, для чого йому необхідно мати професійне здоров'я. Під професійним здоров'ям розуміють інтегральну характеристику функціонального стану організму людини за фізичними й психічними

показниками з метою оцінки її здібностей до певної професійної діяльності із заданою ефективністю й тривалістю протягом певного періоду життя, а також витривалістю до несприятливих факторів, які супроводжують цю діяльність [5].

Саме тому професійне здоров'я педагога є необхідною умовою його активної життєдіяльності, реалізації, розвитку творчого потенціалу. Воно позначається на здоров'ї його учнів і на результатах всієї навчально-виховної роботи. Нездоровий педагог не може забезпечити учневі необхідний рівень уваги, індивідуальний підхід, ситуацію успіху. Порушення психічного і фізичного здоров'я, деформації особистості педагога, прояви синдрому згорання впливають на здоров'я учнів. Тому проблема збереження і зміцнення здоров'я вчителя повинна бути однією з пріоритетних у сфері його життєвих і фахових задач.

Г. Мешко називає відмітні риси професії педагога, що відображаються на стані його здоров'я [6]: праця педагога виступає одночасно як розумова і фізична, що поєднує і творчу, і організаторську, і дослідницьку діяльність; висока щільність міжособистісних контактів; велика кількість стресових ситуацій, висока нервово-емоційна напруга; періодична необхідність виконання запланованого обсягу роботи в жорстко регламентований термін; особлива відповідальність перед учнями і колегами; необхідність приймати оперативні рішення; значна мобілізація функцій аналізаторів, уваги, пам'яті.

Тому проблеми впливу педагогічної професії на стан здоров'я педагога потребують значної уваги і детальнішого вивчення майбутніми педагогами під час професійної підготовки на заняттях з дисципліни "Охорона праці в галузі".

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження С. Вершоловського, Н. Кузьміної, А. Маркової, Л. Мітіної, В. Сластьоніна, М. Смирнова, О. Щербакова, В. Якуніна свідчать про високу емоційну напруженість педагогічної діяльності, що зумовлена наявністю великої кількості факторів ризику, стрес-факторів, які постійно наявні в роботі вчителя і впливають на його самопочуття, працездатність і якість професійної діяльності.

Науковці О. Васильєв, О. Дубнова, О. Кочерга, С. Кривцова, Г. Мітін, А. Найн, Г. Серіков, М. Смірнов, Л. Шевельова, М. Федорцева у своїх публікаціях висвітлювали результати досліджень, присвячених виявленню і аналізу професійних факторів ризику, що впливають на погіршення психічного і фізичного здоров'я вчителів.

Мета статті полягає у виявленні особливостей впливу педагогічної діяльності на фізичне та психічне здоров'я вчителя, здійсненні комплексного аналізу наслідків негативного впливу професії педагога, що призводять до професійних захворювань, нещасних випадків та психічних деструкцій особистості науково-педагогічного або педагогічного працівника для вчасного ознайомлення майбутніх педагогів з засадами безпечної організації власної педагогічної діяльності на заняттях з дисципліни "Охорона праці в галузі".

Виклад основного матеріалу дослідження. Професія педагога належить до стресогенних, найнапруженіших у психологічному плані. Вона вимагає від людини постійних резервів самовладання й саморегуляції.

Емоційне навантаження педагога значно вище, ніж у менеджерів вищої ланки та банкірів, тобто тих, хто безпосередньо працює з людьми.

У педагогічній діяльності поряд із загальними факторами ризику здоров'я працівників розумової сфери (наприклад, нервово-емоційне напруження, інформаційні перевантаження, гіпокінезія) є і специфічні фактори ризику такі, як значне голосове навантаження при виконанні професійних обов'язків, переважання в процесі трудової діяльності статичного навантаження, великий обсяг зорової роботи, порушення режимних моментів праці та відпочинку і т. п. [4].

Трудова діяльність педагогічних працівників належить до категорії робіт, які пов'язані з використанням великих обсягів інформації, із застосуванням комп'ютеризованих робочих місць, із частим прийняттям відповідальних рішень в умовах дефіциту часу, безпосереднім контактом із людьми різних типів темпераменту тощо. Це зумовлює високий рівень нервово-психічного перевантаження, знижує функціональну активність центральної нервової системи, призводить до розладів у її діяльності, розвитку втоми, перевтоми, стресу і, як наслідок, професійних захворювань. За визначенням професора С. Буракова "Професійними називаються хвороби, виникнення яких пов'язане з трудовою діяльністю і впливом на організм конкретних несприятливих умов праці, так званих шкідливих виробничих чинників".

До небезпечних психофізіологічних та шкідливих виробничих чинників педагогічної діяльності належать фізичні (статичні, динамічні та гіподинамічні) і нервово-психічні перевантаження (розумове, зорове, емоційне).

Фізичні перевантаження педагогічних працівників пов'язані з тривалою багатогодинною працею в одноманітному напруженому положенні, малою руховою активністю при значних локальних динамічних навантаженнях. Робоче положення "сидячи" супроводжується статичним навантаженням значної кількості м'язів ніг, плечей, шиї та рук, що дуже втомлює. М'язи перебувають довгий час у скороченому стані і не розслабляються, що погіршує кровообіг. У результаті виникають больові відчуття в руках, шиї, верхній частині ніг, спині та плечових суглобах [1, с.154].

Унаслідок динамічного навантаження на кістково-м'язовий апарат кистей рук виникають больові відчуття різної сили в суглобах та м'язах кистей рук; оніміння та уповільнена рухливість пальців; судоми м'язів кисті; ниючий біль в ділянці зап'ястя.

Як результат, виникають локальні м'язові перенапруження хронічні розтягнення м'язів травматичного характеру, що можуть викликати професійні захворювання: дисоціативні моторні розлади, захворювання периферійної нервової та кістково-м'язової систем. Крім того, робота "сидячи" призводить до зниження м'язової активності – гіподинамії. За браком рухів відбувається зниження споживання кисню тканинами організму, сповільнюється обмін речовин. Це сприяє розвитку атеросклерозу, ожиріння, може стати причиною дистрофії міокарда, хронічного головного болю, запаморочення, безсоння, роздратування.

До професійних захворювань педагогів відносять також афонія, фарингіт, ларингіт. Психогенні захворювання голосу виявляються порушенням вербальної комунікації внаслідок емоційних конфліктів. Психогенна афонія

проявляється повною втратою голосу при збереженні шепітливої мови. Афонія властиво виникає в жінок після стресів. В її основі лежить порушення коркової регуляції голосоутворення. Афонія може виникати як симптом істеричних психозів і неврозів. Також спостерігається при перенапруженні голосових зв'язок у лекторів, учителів, акторів, при раптових і сильних хвилюваннях. Фарингіт, ларингіт – це запалення відповідних стінок горла. Інколи хронічні фарингіт або ларингіт можуть ускладнитися хворобами серця і нирок, гострою диспепсією (порушення перетравлювання їжі в кишківнику), виразкою шлунка чи дванадцятипалої кишки, коли спостерігаються так звані рефлексії – нічні зворотні закиди їжі тощо. Також фарингіт може виникнути на тлі приймання великої кількості ліків.

Нервово-психічні перевантаження професії вчителя полягають у значному інтелектуальному напруженні з метою найкращого викладання освітнього матеріалу, що, у свою чергу, може спричинити стресову ситуацію [1, с. 157]. У науково-педагогічного працівника при постійному виникненні стресових ситуацій формується синдром розумово-емоційного (нервового) перенапруження, що може перейти в хворобу. Стрес проявляється як необхідна і корисна реакція організму на різке збільшення загального зовнішнього навантаження. Він характеризується зростанням біоелектричної активності мозку, підвищенням частоти серцебиття, ростом потоку крові, розширенням кровоносних судин, збільшенням вмісту лейкоцитів у крові, тобто цілим рядом фізіологічних змін в організмі, що сприяють підвищенню його енергетичних можливостей, успішності виконання складних і небезпечних дій. Тому стрес є не тільки доцільною захисною реакцією людського організму, але й механізмом, який сприяє успіху трудової діяльності в умовах перешкод, труднощів і небезпек.

Для професійної діяльності вчителя характерний специфічний набір стресорів, які провокують виникнення професійного стресу. Найбільш стресочинними для вчителя є такі професійні чинники, як недостатня забезпеченість навчального процесу ТЗН і наочністю, байдуже ставлення учнів до навчання, перекладання батьками своїх обов'язків на вчителів [3]. У школі багато чинників можуть викликати стрес вчителя – це неповага учнів до вчителів, гомін і неслухняність, зірвані уроки, невивчений матеріал, відсутність дисципліни на уроці, іноді навіть хуліганські витівки, постійні зміни в освітньому процесі, незрозумілі вказівки керівництва закладу та багато іншого. До соціальних стрес-чинників відносяться: незадовільна зарплата, падіння престижу навчання і професії вчителя, відсутність впевненості у завтрашньому дні.

Прояви стресу в роботі вчителя різноманітні. Спеціалісти виокремлюють насамперед тривожність, депресію, фрустрованість (стрес "втраченої надії"), емоційне спустошення, виснаження, професійні хвороби. Один із наслідків тривалого професійного стресу – синдром емоційного "вигорання" як стан фізичного, емоційного і розумового виснаження педагога, у т. ч. розвиток негативної самооцінки, негативного ставлення до роботи і втрата розуміння і співчуття стосовно іншої людини (К. Маслач). Високий рівень "вигорання" вчителів із великим стажем зумовлений тривалою дією професійних стресів, молодих – входженням у фахову сферу, першими кроками в педагогічній діяльності [3].

Серед основних хвороб, які пов'язують із стресом, є атеросклероз, гіпертонія та різноманітні захворювання шлунково-кишкового тракту.

Наслідки впливу несприятливих факторів педагогічної професії таких, як нервово-психічні та фізичні (статичні) перевантаження науково-педагогічних працівників, крім професійних захворювань, можуть призводити також до нещасних випадків через: неуважність, квапливість, нехтування елементарними принципами електро- та пожежобезпеки через перевтому; порушення правил безпеки життєдіяльності через дію стресора; недотримання вимог охорони праці та безпеки життєдіяльності через професійне захворювання.

Найперший прояв психоемоційного перевантаження вчителя проявляється в почутті втоми. Боротьба зі втомою, у першу чергу, зводиться до покращення санітарно-гігієнічних умов виробничого середовища (ліквідація забруднення повітря, шуму, вібрації, нормалізація мікроклімату, раціональне освітлення тощо). Особливу роль у запобіганні втоми працівників відіграють професійний відбір, організація робочого місця, правильне робоче положення, ритм роботи, раціоналізація трудового процесу, використання емоційних стимулів, упровадження раціональних режимів праці і відпочинку тощо.

Крім того, для профілактики втоми працівників застосовуються специфічні методи, які обґрунтовані фізіологами та сприяють ефективному попередженню стомлення, як-от [1, с. 160]: у будь-яку роботу потрібно входити поступово; необхідно дотримуватися звичності, послідовності і плановості; не припускати недбалості й квапливості в праці; дотримуватися фізіологічно обґрунтованого чергування праці та відпочинку, а також зміни форм діяльності (найбільш ефективним для педагогів є відпочинок, зв'язаний з активним діяльним станом).

Висновки. Для того, аби уникнути негативних наслідків стресу, слід розвинути стресостійкість, усвідомити можливі ситуації виникнення стресу та їхнє усунення, для чого необхідно перевести свою енергію в іншу форму діяльності, зайнятися тим, що дасть можливість зняти емоційну напругу. Підвищити стресостійкість можна за допомогою аутотренінгу, медитації, сміхотерапії, кольоротерапії, ароматерапії, фізкультури, катарсису (спілкування з близькими, домашніми тваринами, захоплення мистецтвом). Це основні шляхи до психічного, фізичного та духовного здоров'я педагогічного працівника, з якими необхідно ознайомлювати майбутнього педагога під час професійної підготовки на заняттях з "Безпеки життєдіяльності" та "Охорони праці в галузі".

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Тому необхідно зауважити на високому значенні дисципліни "Охорона праці в галузі" для студентів педагогічних вищих навчальних закладів, розвитку їх фізичної, художньої та психологічної культури, а також на необхідності пропаганди здорового способу життя та фізичної активності серед майбутніх педагогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бутиріна М.В. Охорона праці в галузі: навч. посіб. для студ. педагогічних вищих навчальних закладів / Марина Володимирівна Бутиріна. – Слов'янськ, 2014 – 264 с.
2. Закон України "Про освіту": [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/page2>

3. Калька Н. М. Психологічні особливості впливу чинників професійного середовища на здоров'я педагога / Н. М. Калька // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – № 1. – 2013. – С. 285-294

4. Майтак Т. М. Педагогічна діяльність як фактор формування професійної деформації особистості вчителя / Т. М. Майтак // Актуальні проблеми психології в закладах освіти : зб. наук. пр. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2012. – С. 177–181.

5. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії ("Академвидав"): навч. посіб. / Г. М. Мешко – Видавництво "Альма-матер", 2010 – 200с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://academia-pc.com.ua/product/216>

6. Мешко Г. Педагогічна діяльність як детермінанта професійного здоров'я вчителя / Галина Мешко // Освіта регіону : український науковий журнал. – 2012. – № 3. – С. 327–328 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/488>

Анотація

У статті визначено основні фактори впливу педагогічної діяльності на фізичний та психічний стан здоров'я педагога; зазначено основні професійні захворювання педагогів, пов'язані з професійною діяльністю та окреслено шляхи запобігання професійним захворюванням педагогічних та науково-педагогічних працівників.

Ключові слова: педагогічна діяльність, професійні захворювання, стрес, афонія, профілактика, здоровий спосіб життя.

Аннотация

В статье определены основные факторы влияния педагогической деятельности на физическое и психическое состояние здоровья педагога; указаны основные профессиональные заболевания педагогов, связанные с профессиональной деятельностью и намечены пути предотвращения профессиональных заболеваний педагогических и научно-педагогических работников.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, профессиональные заболевания, стресс, афония, профилактика, здоровый образ жизни.

Summary

The article identifies the main factors of influencing of educational activities on the physical and mental condition of teacher. There have been defined the main professional diseases of teachers, connected with their professional activity.

Key words: pedagogical activity, occupational diseases, stress, atonos, prevention, healthy lifestyle.

УДК 159.922

О. М. Бусленко,
аспірант
(Національний педагогічний
університет ім. М.П. Драгоманова)

ГЕНЕЗИС ТА СУЧАСНИЙ СТАН ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. У сучасних умовах соціально-культурного розвитку суспільства дизайн як новий вид художньо-конструкторської професійної діяльності відіграє важливу роль у створенні цілісного естетичного середовища, підвищенні рівня конкурентоспроможності промислової продукції, предметів широкого вжитку.

У наш час дизайнерська діяльність увійшла до списку престижних та затребуваних, оскільки поколіннями творчих людей було продемонстровано можливості дизайну в організації повсякденного життя особистості, розвитку національних культур та масової культури сучасності в цілому.